

Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky
Research Centre for Competitiveness of Czech Economy

WORKING PAPER č. 5/2005

Analýza kvality regulace České republiky

Veronika Bachanová

prosinec 2005

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1MO524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111

ANALÝZA KVALITY REGULACE ČESKÉ REPUBLIKY

Abstract:

The paper is devoted to analysis of the Czech Republic regulatory quality. First of all regulatory quality indicators are described and compared. There are defined five regulatory quality indicators which reflect volume of regulation and its quality and enable to compare regulation in time and in space. Further part focuses on regulatory quality comparison of the European Union member countries. Author tries to find out, whether regulatory quality of fifteen member countries of EU (member countries before enlargement) is similar and whether the regulatory quality of accession countries has got closer to average regulatory quality of fifteen European Union member countries. Finally, the paper presents a brief analysis of the Czech republic regulatory quality. The author examines developments in some factors of regulatory quality of the Czech Republic and finds the main cause of worse score of the Czech Republic in comparison to some other EU member countries.

Abstrakt:

Paper je zaměřen na analýzu kvality regulace České republiky. Úvodní část je věnována popisu a srovnání jednotlivých metod měření výše a kvality regulace. Je zde vymezeno a srovnáno 5 ukazatelů kvality regulace, které lépe či hůře odrážejí výši a kvalitu regulace v zemi, dovolují sledovat vývoj regulace v čase a zároveň umožňují provádět mezinárodní srovnání. Další část je zaměřena na srovnání kvality regulace vybraných skupin členských zemí Evropské unie. Porovnávána je kvalita regulace zemí EU25, EU15 a EU8. Zkoumáno je, do jaké míry se kvality regulace těchto skupin liší a zda kvalita regulace zemí EU8 má tendenci konvergovat ke kvalitě regulace zemí EU15. Třetí část paperu je konečně věnována podrobné analýze kvality regulace České republiky. Zkoumán je vývoj kvality regulace, pozice České republiky v rámci zemí EU. Podrobně jsou analyzovány i jednotlivé determinanty kvality regulace a hledány příčiny horšího hodnocení České republiky ve srovnání s jinými zeměmi EU.

Recenzoval:

prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

ÚVOD

Konkurenční schopností rozumíme ve smyslu mikroekonomickém schopnost podniků prosazovat se na trhu, udržet si svůj tržní podíl popřípadě tržní podíl dále zvyšovat. Právě konkurenceschopnost podniků (která determinuje konkurenční schopnost ekonomiky jako celku) je podmínkou zvyšování životní úrovně dané země a trvalého a udržitelného rozvoje. Z pohledu institucionální ekonomie je jednou z determinant konkurenční schopnosti ekonomiky kvalita institucí dané země. Termínem kvalita institucí samozřejmě nerozumíme jen dobře fungující soudy, které zajišťují vymahatelnost práva a nutí tak ekonomické subjekty jednat v souladu s právním systémem, či dobře fungující vládu, jejíž členové vyslovují a zastupují mínění veřejnosti. Instituce chápeme v širším slova smyslu i jako pravidla, která regulují chování mezi jednotlivci, tedy jako právní normy, etické kodexy, či vzorce chování běžné v dané zemi. Kvalita institucí země je determinována mnoha faktory: úrovní politické stability, efektivností vládní politiky, kvalitou legislativy, stupněm vymahatelnosti práva, celkovou úrovní korupce v zemi a kvalitou regulace. Následující text je věnován poslední zmiňované kategorii. Práce se zabývá analýzou kvality regulace České republiky a zhodnocením pozice České republiky v této kategorii v rámci členských zemí Evropské unie.

První část paperu je věnována vymezení pojmu regulace a měření kvality a výše regulace v zemi. Je zde vymezeno 5 ukazatelů regulace: podíl veřejných výdajů na hrubém domácím produktu, ukazatel kvality regulace Světové banky, kvalita regulace trhu produkce a index ekonomické svobody. Každý z ukazatelů určitým způsobem vypovídá o výši a kvalitě regulace v zemi a poskytují informace, které dovolují sledovat vývoj regulace v zemi či provádět porovnání regulace mezi zeměmi. Další část paperu se již zaměřuje na komparaci kvality regulace členských zemí Evropské unie. Porovnávána je kvalita regulace vybraných skupin členských zemí Evropské unie. Kvalita regulace zemí EU15 je srovnávána s kvalitou regulace zemí EU25 a EU8. Dále je zkoumáno, zda je kvalita regulace „starých“ členských zemí Evropské unie (EU15) srovnatelná či zda se podstatně liší. Dále je prověřováno, zda se kvalita regulace nových členských zemí (EU10) přibližuje průměru kvality regulace zemí EU15. Závěrečná část paperu se zabývá podrobnou analýzou kvality regulace České republiky a hodnotí pozici České republiky v rámci zemí EU15, EU25 a EU8.

1. VYMEZENÍ POJMU REGULACE

Na regulaci můžeme nahlížet různě široce a samotná regulační opatření mohou nabývat celé řady podob. Ponechme nyní stranou koordinaci plánem, kde je o základních otázkách „co, jak a pro koho“ se bude vyrábět rozhodováno direktivně centrem. Věnujme se situaci, kdy o těchto otázkách rozhoduje „povětšinou“ trh. Slovem povětšinou je naznačeno, že ani tržní systém koordinace neexistuje v čisté podobě a stát v některých oblastech do tržní koordinace více či méně vstupuje a do jisté míry chování tržních subjektů svými zásahy reguluje.

„Regulaci“ můžeme vymezit jako činnost vyvíjenou vládou s cílem ovlivnit či usměrnit chování (aktivity) soukromého sektoru.

Takto definovaný pojem regulace umožňuje do vládní regulace zahrnout širokou paletu vládních aktivit. Legislativu upravující pracovní-právní či obchodní vztahy, povinnost výrobců uvádět na výrobku určité údaje, emisní limity, státem určenou minimální mzdu, regulované ceny některých komodit, uplatňování bankovního dozoru a dohledu centrální bankou atd. Pod pojem regulace tedy spadají téměř všechny vládní aktivity včetně „stimulující regulace“ prostřednictvím makroekonomické politiky vlády a přerozdělovacích procesů.

Běžně se setkáme s tím, že je pojem regulace zužován na aktivity vlády, které jsou zaměřeny na ovlivňování podmínek v určitých odvětvích (podpora konkurence, regulace přirozených monopolů a oblasti poskytování veřejných statků či spíše statků veřejného zájmu) a aktivity zaměřené na ochranu zdraví a bezpečnosti pracujících a spotřebitelů. V prvním případě hovoříme o ekonomické regulaci, v druhém případě o regulaci sociální. Stimulující regulace a přerozdělovací procesy jsou z tohoto užšího pojetí regulace vyňaty.

Jak je vidět, pojetí regulace může být různě široké. Tato skutečnost může způsobovat, že jednotlivé ukazatele výše a kvality regulace mohou poskytovat pro stejné země rozdílné výsledky díky různému chápání obsahu tohoto pojmu.

2. MĚŘENÍ ÚROVNĚ A KVALITY REGULACE

Měření úrovně regulace v zemi a zachycení této míry způsobem, který by dovoľoval posouzení úrovně regulace v čase a navíc ještě umožňoval provádět mezinárodní komparaci, je velmi problematické.

Jedním z důvodů je skutečnost, že na regulaci můžeme nahlížet různě široce. Regulaci můžeme na jedné straně označovat veškeré zásahy státu do hospodářství nebo můžeme tento pojem zúžit pouze na ekonomickou a sociální regulaci a vyjmout z regulace tzv. stimulující aktivity (makroekonomickou hospodářskou politiku vlády) a přerozdělovací procesy. Samotná regulační opatření mohou navíc nabývat mnoha podob a vyčíslení podílu jednotlivých opatření na celkové regulaci je nesnadné a subjektivní.

Problematický je také pokus o srovnatelné vyjádření jednotlivých regulačních opatření. Například posouzení všech aspektů pracovně právní legislativy, tvrdosti hygienických norem a jejich prospěšnosti a účelnosti. Právě tato rozmanitost a v některých případech skutečná nemožnost srovnání přísnosti a dopadů uplatňovaných regulačních opatření, vytváří skutečné překážky při pokusech o číselné postihnout míry regulace v zemi a posouzení její kvality.

Přes tyto obtíže existuje řada ukazatelů, které se snaží zachytit výši a kvalitu regulace v zemi. Pojďme se nyní na jednotlivé ukazatele podívat blíže.

2.1. Podíl veřejných výdajů na HDP

Podíl veřejných výdajů na hrubém domácím produktu je při hodnocení výše a kvality regulace ukazatelem skutečně jenom orientačním. Ukazatel zachycuje míru vměšování státu do hospodářství. Vypovídá tedy i o výši regulace. Regulace je zde pojímána velmi široce a v podstatě zahrnuje všechny aktivity vlády (včetně funkce přerozdělovací). Zmíněný ukazatel ale neříká nic o samotné kvalitě regulace. Rovněž neumožňuje zachytit celkový objem regulace, protože nepostihuje regulační opatření, jejichž vliv na výši veřejných výdajů je zanedbatelný. Takovými regulačními opatřeními je např. cenová regulace, stanovení minimální mzdy či legislativa regulativního charakteru (hygienické normy, emisní limity atd.).

Tabulka č. 1 zachycuje podíl vládních (veřejných) výdajů na HDP v období 1996-2004 ve 25 členských zemích Evropské unie. Nejnižší podíl veřejných výdajů na HDP byl v roce 2004 zaznamenán v Irsku a u pobaltských zemí. Zde veřejné výdaje dosahovaly méně než 40% HDP. Nejvyšší podíl veřejných výdajů byl zaznamenán naopak v Dánsku a Švédsku, kde přesáhl hranici 65% HDP.

Pokud se podíváme na stav podílu veřejných výdajů na HDP v patnácti zemích Evropské unie (EU před rozšířením) zjistíme, že výše veřejných výdajů se v období 1996 - 2004 pohybovala v průměru kolem 48 % HDP. Průměrná hodnota ukazatele pro nově přidružené země je o poznání nižší v porovnání s hodnotou zemí EU 15. V období 1999 - 2004 se držela pod průměrem EU 15 a v průměru dosahovala hodnot kolem 44% HDP. Tato skutečnost potom tlačí průměrný podíl veřejných výdajů na HDP rozšířené EU (EU 25) zhruba o 1,5 p.b. dolů. Ten se v letech 1999 – 2004 pohyboval nad hodnotou 46% HDP.

Tabulka č. 1: Podíl celkových vládních (veřejných) výdajů na HDP

země	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Irsko	39,7	37,2	34,9	34,5	31,9	33,5	33,9	34,4	34,3
Lotyšsko	37,9	38,3	40,4	42,9	38,4	35,2	34,5	34,1	34,7
Litva	37,4	36,8	41,3	42,3	37,9	36,5	35,8	35,7	36,2
Estonsko	42,1	39,2	39,3	42,6	38,2	36,9	36,6	35,8	37,3
Španělsko	43,7	41,8	41,4	40,2	40,0	39,6	39,9	39,6	40,5
Velká Británie	43,0	41,4	40,2	39,7	39,8	40,9	41,7	43,3	43,9
Kypr	-	-	37,3	37,4	37,7	38,9	40,6	45,4	44,0
Česká republika	42,8	42,4	43,8	42,9	42,1	45,1	46,9	53,2	44,5
Lucembursko	45,4	43,6	42,1	41,6	38,5	39,1	43,7	45,1	46,0
Německo	50,3	49,3	48,8	48,7	45,7	48,3	48,7	48,8	47,5
Polsko	51,2	50,2	48,5	48,1	44,9	47,6	48,9	48,1	-
Slovinsko	-	-	-	-	48,2	47,9	48,1	48,2	47,8
Slovenská republika	61,5	65,0	60,8	56,9	59,9	51,5	50,9	39,2	48,0
Malta	-	-	-	-	41,7	44,1	45,6	50,3	48,1
Portugalsko	45,8	44,8	44,1	45,3	45,2	46,3	46	47,6	48,4
Itálie	53,2	51,1	49,9	48,9	49	49	48,4	49,3	48,5
Nizozemí	49,6	48,2	47,2	46,9	45,3	46,7	47,8	49,0	48,6
Maďarsko	-	-	-	49,9	47,7	48,7	52,6	49,8	49,2
Belgie	52,9	51,4	50,7	50,1	49,3	49,4	50,2	51,0	49,3
Finsko	59,7	56,4	52,8	52,1	49,1	49,2	50,0	50,8	50,7
Rakousko	55,4	53,1	53,4	53,2	51,4	50,9	50,6	50,8	50,7
Řecko	49,2	47,8	47,8	47,6	52,1	50,1	50,0	50,1	52,0
Francie	54,7	54,1	53,0	53,0	51,8	51,7	52,7	53,6	53,8
Dánsko	59,8	58	57,6	56,3	54,8	55,5	56,2	56,4	56,3
Švédsko	65,3	63,0	60,7	60,3	57,4	57,0	58,4	58,7	57,2
průměr EU15 *)	51,18	49,41	48,31	47,89	46,75	47,15	47,88	48,57	48,51
průměr EU25 *)	-	-	-	46,86	45,52	45,58	46,35	46,73	46,63
průměr EU8 *)	-	-	-	46,73	44,66	43,68	44,29	43,01	43,24

Zdroj: Eurostat

Poznámka: *) průměrná úroveň regulace je vypočítaná jako prostý aritmetický průměr kvality regulace vykazované Světovou bankou pro jednotlivé země Evropské unie spadající do konkrétní posuzované skupiny

2.2. Ukazatel kvality regulace Světové banky

Ukazatel kvality regulace Světové banky je jedním z dílčích ukazatelů zkonstruovaných v rámci hodnocení *institucionální kvality* (Government Matters). Při sestavování ukazatelů institucionální kvality pro rok 2004 čerpala Světová banka z 37 zdrojů poskytnutých 31 různými organizacemi.¹ Institucionální kvalita byla za období 1996-2004 hodnocena ve 209 zemích.

Ukazatel kvality regulace se zaměřuje na posouzení kvality regulace uplatňované vládou. Zkoumá, zda využívaná regulační opatření nevytváří bariéry působení tržního mechanismu a zda jsou uplatňována skutečně jen tam, kde trh selhává. Posuzováno je, jestli vláda nevyužívá regulační opatření jako cenová kontrola, mzdová regulace, nepřiměřený bankovní dozor, či regulaci omezující volný zahraniční obchod nebo vytvářející bariéry podnikatelské aktivity soukromého sektoru. Předmětem zájmu jsou také vládní intervence, diskriminační tarify či nerovné zdanění domácích a zahraničních subjektů, posuzována je také složitost administrativních postupů při zakládání a provozování podnikatelské činnosti, dotování neefektivních podniků vládou, snadnost vstupu zahraničního kapitálu do země, kvalita legislativy v oblasti ochrany hospodářské soutěže, kvalita regulace trhu práce s ohledem na dopad regulace na náklady firem a celková jednoduchost, průhlednost a prospěšnost uplatňovaných regulačních opatření.²

Hodnota ukazatele kvality regulace se pohybuje v rozmezí -2,5 až +2,5. Vyšší hodnota ukazatele značí vyšší regulační kvalitu. Hodnotu tohoto ukazatele pro 25 členských zemí Evropské unie v období let 1996 - 2004 zachycuje tabulka 2. Nejvyšší kvality regulace dosahovalo v roce 2004 Lucembursko, Finsko a Dánsko. Z nových členských zemí EU nejlepší pozici zaujímalo Estonsko, které se umístilo s hodnocením 1,61 na sedmém místě. Česká republika se v roce 2004 umístila na místě dvacátém.

---

¹ Např. Freedom House, Evropská banka pro obnovu a rozvoj, Political Risk Service, World Economic Forum, PriceWaterhouseCoopers, Heritage Foundation.

² Blíže KAUFMANN, D. – KRAAY, A. – MASTRUZZI, M. (2005).

Tabulka č. 2: Kvalita regulace Světové banky

země	1996	1998	2000	2002	2004
Lucembursko	1,50	1,27	1,90	1,93	2,02
Finsko	1,50	1,51	1,81	1,96	1,79
Dánsko	1,64	1,40	1,41	1,74	1,76
Nizozemí	1,77	1,51	1,91	1,90	1,67
Irsko	1,58	1,54	1,70	1,63	1,63
Velká Británie	1,82	1,60	1,69	1,78	1,62
Estonsko	1,41	1,06	1,33	1,41	1,61
Švédsko	1,46	1,14	1,39	1,70	1,54
Rakousko	1,51	1,21	1,53	1,67	1,41
Malta	0,22	0,55	0,45	1,11	1,30
Německo	1,54	1,19	1,38	1,57	1,29
Belgie	1,32	1,07	0,76	1,47	1,25
Kypr	0,78	1,13	1,08	1,23	1,23
Maďarsko	0,60	1,15	1,12	1,19	1,22
Litva	0,38	0,21	0,52	1,04	1,16
Slovenská republika	0,27	0,29	0,37	0,75	1,15
Portugalsko	1,46	1,19	1,05	1,47	1,14
Španělsko	1,16	1,16	1,39	1,40	1,13
Lotyšsko	0,53	0,72	0,53	0,92	1,02
Česká republika	1,18	0,78	0,67	1,12	0,97
Itálie	0,86	0,81	0,78	1,13	0,97
Francie	1,18	0,97	0,78	1,22	0,91
Slovinsko	0,50	0,74	0,66	0,85	0,89
Řecko	0,80	0,83	0,93	1,12	0,85
Polsko	0,45	0,83	0,62	0,65	0,64
průměr EU15 ^{*)}	1,41	1,23	1,36	1,58	1,40
průměr EU25 ^{*)}	1,10	1,03	1,11	1,36	1,29
průměr EU8 ^{*)}	0,67	0,72	0,73	0,99	1,08

Zdroj: Světová banka

Poznámka: *) průměrná úroveň regulace je vypočítána jako prostý aritmetický průměr kvality regulace vykazované Světovou bankou pro jednotlivé země Evropské unie spadající do konkrétní posuzované skupiny

Z tabulky také vidíme, že průměr ukazatele kvality regulace pro země EU15 se v období 1996-2004 pohyboval kolem hodnoty 1,4. Kvalita regulace rozšířené Unie (EU25) byla ve sledovaném období o poznání nižší, když v roce 2004 dosáhla hodnoty 1,29. Dále můžeme vysledovat, že průměrná kvalita regulace zemí EU8 se zlepšovala. I přes tento trend ovšem kvalita regulace této skupiny zemí stále zaostávala za průměrem evropské patnáctky.

2.3. Indikátor regulace trhu produkce

K posouzení úrovně regulace trhu produkce a její podrobnější analýze lze použít dále indikátor regulace trhu produkce, publikovaný Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Úroveň indikátoru byla poprvé zveřejněna pro rok 1998. Ukazatel kvality regulace trhu produkce je váženým průměrem dvou složek: *vnitřních a vnějších regulačních opatření vlády*. Vnitřní regulační opatření se do ukazatele kvality regulace promítají 59 procenty (váha 0,59) a vnější regulační opatření 41 procenty (váha 0,41). Každý z těchto dvou ukazatelů je složen z několika dílčích ukazatelů, které posuzují kvalitu regulace v konkrétní oblasti. Každý z dílčích ukazatelů se pohybuje v rozmezí 0 - 6, kde vyšší číslo značí vyšší regulaci.

Do vnitřních regulačních opatření vlády spadají veškeré vládní aktivity, které nějakým způsobem ovlivňují chování ekonomických subjektů na domácím trhu produkce. Posuzována je průhlednost a jednoduchost systému udělování licencí a povolení, efektivnost administrativních postupů, jednoduchost procedury založení a provozování firmy a existující legislativa vytvářející bariéry konkurence (státem udělené výjimky z antimonopolních zákonů, zákonná opatření upravující počet firem v daném odvětví atd.). Dále je zkoumán podíl státu v hospodářství. Jeho výše je určována na základě poměru státních podniků ku celkové velikosti ekonomiky, zohledňována je také velikost státního podílu v jednotlivých odvětvích a možnost státu podílet se na rozhodování soukromých podniků. Dále je posuzován objem cen, které jsou regulovány a výše, v jaké vláda využívá své možnosti uplatňovat přímou regulaci cen, mezd a vybraných odvětví.

Vnější regulační opatření odrážejí existující bariéry zahraničního obchodu a překážky vstupu zahraničních subjektů na domácí trh. Posuzováno je, zda v dané zemi existují bariéry vstupu zahraničních investorů (zda mohou zahraniční investoři získávat podíly ve veřejných a soukromých firmách a v odvětví telekomunikací a aerolinií). Zohledňovány jsou uplatňované bariéry zahraničního obchodu, tedy bariéry v podobě cel, tarifů či neviditelných překážek zahraničního obchodu. Zkoumáno je také, zda v zemi existuje stejný přístup k domácím a zahraničním subjektům.

Tabulka č. 3 zachycuje výši ukazatele kvality regulace trhu produkce 19 členských zemí EU. Nejvyšší kvality regulace podle tohoto ukazatele dosahovala v roce 2003 Velká Británie, která byla hodnocena číslem 0,9. Vysoké kvality regulace dosahovalo také Irsko, skandinávské země (Dánsko, Švédsko a Finsko) a Lucembursko. Česká republika se v roce 2003 s hodnocením 1,7 umístila na 14. místě z 19 posuzovaných zemí. V oblasti vnitřních regulačních opatření dosáhla ČR hodnoty 2,2, vnější regulační opatření byla v roce 2004 hodnocena číslem 0,9. Nutno poznamenat, že proti roku 1998 kvalita regulace v České republice podle tohoto ukazatele vzrostla.

V roce 1998 dosahoval tento ukazatel pro Českou republiku hodnoty 3. Ke zlepšení došlo převážně díky lepší kvalitě vnějších regulačních opatření.

Tabulka č. 3: Jednotlivé komponenty indikátoru regulace trhu produkce

	vnitřní regulační opatření		vnější regulační opatření		celkový ukazatel regulace trhu produkce	
	1998	2003	1998	2003	1998	2003
Velká Británie	1,4	1,2	0,6	0,4	1,1	0,9
Dánsko	1,8	1,2	0,9	0,8	1,5	1,1
Irsko	1,9	1,4	0,8	0,5	1,5	1,1
Švédsko	2,0	1,5	1,4	0,8	1,8	1,2
Finsko	2,7	1,7	1,1	0,6	2,1	1,3
Lucembursko	-	1,6	-	0,7	-	1,3
Belgie	2,6	2,0	1,1	0,3	2,1	1,4
Německo	2,4	1,9	0,9	0,6	1,9	1,4
Nizozemí	2,3	1,7	0,9	0,7	1,8	1,4
Rakousko	2,1	1,7	1,3	0,7	1,8	1,4
Slovenská republika	-	1,3	-	1,6	-	1,4
Portugalsko	2,7	2,0	1,1	0,8	2,1	1,6
Španělsko	2,7	2,1	1,6	0,7	2,3	1,6
Česká republika	2,9	2,2	3,1	0,9	3,0	1,7
Francie	3,0	2,1	1,5	1	2,5	1,7
Řecko	3,3	2,2	1,9	1,2	2,8	1,8
Itálie	3,5	2,3	1,5	1,1	2,8	1,9
Maďarsko	2,7	2,3	1,9	1,4	2,5	2,0
Polsko	3,7	2,9	4,3	2,4	3,9	2,8

Zdroj: OECD

2.4. Index ekonomické svobody

Pro posouzení úrovně regulace lze využít i výstupu soukromých společností. Společnost Heritage Foundation (HF) ve spolupráci s Wall Street Journal, od roku 1995 každoročně publikuje výši indexu ekonomické svobody (Index of Economic Freedom), který také do značné míry vypovídá o úrovni regulace v zemi. V rámci indexu je posuzováno 10 kategorií – obchodní politika, daňové břemeno, vládní intervence, monetární politika, zahraniční investice, bankovní sektor, ceny a mzdy, vlastnická práva, regulace, úroveň šedé ekonomiky. Každý z dílčích ukazatelů indexu může dosahovat hodnoty 1,0 až 5,0.

Nižší hodnota značí regulaci slučitelnou s trhem, která nedeformuje podněty a samotné jednání ekonomických subjektů.³

Komponenta *obchodní politika* je zaměřena na posouzení výše bariér dovozu, uplatňovaných jednotlivými zeměmi. Posuzovány jsou jak tarifní překážky dovozu, tak i překážky netarifní v podobě kvót, licencí či jiných neviditelných překážek dovozu. Zohledňována je také úroveň korupce domácí celní správy. Zkorumpovanost celní správy je v komponentě zahraniční obchod zahrnuta jednoduše proto, že požadavky úplatku či jiné protislužby ze strany celních úřadů jsou ve své podstatě dodatečným nákladem pro dovozce, rovným zvýšení cel uvalovaných na dovoz. Vytvářejí tedy dodatečné překážky dovozu.

V rámci *fiskálního břemene* je hodnocena celková daňová zátěž dopadající na obyvatele dané země. Hodnocena je mezní míra zdanění důchodu a zisku korporací a změny podílu veřejných výdajů na hrubém domácím produktu.

Další složka indexu ekonomické svobody - *vládní intervence* – posuzuje velikost aktivní účasti státu při užití vzácných zdrojů. Při posouzení velikosti vládních intervencí je hodnocena vládní spotřeba, velikost výstupu vyprodukovaného vládním sektorem a podíl podniků vlastněných vládním sektorem na celkové velikosti ekonomiky.

Monetární politika hodnotí kvalitu monetární politiky v zemi. Zdravá monetární politika zaměřená na udržování nízké míry inflace vytváří prostředí nižší nejistoty a dovoluje ekonomickým subjektům tvořit správná očekávání. Vysoká proměnlivá míra inflace vytváří prostředí nejistoty, pokrřivuje ceny a tlačí na realokaci zdrojů.

Složka *zahraniční investice* posuzuje investiční klima v jednotlivých zemích. Zkoumá, zda je v zemi uplatňován rovný přístup k domácím a zahraničním investicím. Zda nejsou některá odvětví přílivu zahraničních investic uzavřena, posuzuje možnost zahraničních subjektů vlastnit podnik či půdu a čerpat stejné prostředky z místních fondů jako firmy domácí, existenci speciálních požadavků kladených na zahraniční podniky atd.

V rámci *bankovníctví a finančního trhu* je hodnocena otevřenost bankovního a finančního systému dané země. Je posuzováno, jak obtížné a zda vůbec mohou být v zemi otevřeny pobočky zahraničních bank, zda existují nařízení, která nějakým způsobem omezují chování bank a finančních institucí v zemi, a zda jsou tato nařízení slučitelná s trhem. Dále je zkoumáno, jak složité je založit banku či finanční instituci a zda je tato procedura dostatečně průhledná. Hodnocen je i podíl státních bank ku celkové velikosti bankovního trhu a možnost vlády ovlivnit alokaci úvěrů.

---

³ Podrobné hodnocení pro jednotlivé země v období 1994 - 2004 je k dispozici na: <http://www.heritage.org/research/features/index/search.cfm> (20.9.2005).

Komponenta *mzdy a ceny* hodnotí míru zásahů vlády do cenové tvorby, ať již jde o utváření cen statků a služeb či odměn za služby výrobních faktorů. Posuzována je legislativní možnost vlády ovlivňovat výši cen a mezd a míra, s níž vláda této možnosti využívá.

Osmou složkou indexu ekonomické svobody jsou *vlastnická práva*. Cílem této složky je zhodnotit, do jaké míry právo dané země chrání vlastnická práva svých obyvatel a zda a v jakých případech může stát do vlastnických práv zasahovat. Dále je hodnocena vymahatelnost smluv a celková funkčnost a nezávislost soudů.

Další komponenta je zaměřena na určení míry *regulace* dopadající na podnikatele v zemi. Poměřuje, jak složité je v dané zemi začít podnikat, s jakými omezeními musí podnikatel počítat (např. existující výrobní kvóty či limity, regulace pracovních podmínek, existující předpisy na ochranu spotřebitele či životního prostředí, hygienické normy), dále stálost politiky vlády v této oblasti a plošnost uplatňování této politiky.

Konečně poslední složka indexu ekonomické svobody - *šedá ekonomika* - je založena na odhadu objemu šedé ekonomiky v zemi. Vychází ze skutečnosti, že objem šedé ekonomiky v zemi dobře odráží kvalitu uplatňované vládní politiky. Kvalitní regulační opatření existenci šedé ekonomiky eliminují.⁴

Tabulka č. 4 zachycuje vývoj indexu ekonomické svobody členských zemí EU v období 1994 - 2004. Z tabulky je zřejmé, že v roce 2004 dosáhlo nejlepšího hodnocení Lucembursko, Estonsko, Irsko, Velká Británie a skupina skandinávských zemí. Česká republika se umístila s hodnocením 2,6 na 18. místě.

Průměrná hodnota indexu ekonomické svobody zemí EU15 se v průběhu období 1995 - 2004 postupně zlepšovala. Hodnota indexu poklesla z 2,29 v roce 1995 na 2,09 v roce 2004. Průměr osmi nových členských zemí Unie (EU8) podle tohoto ukazatele zaostával za průměrem staré patnáctky. I jeho hodnota se ovšem zlepšovala.

---

⁴ Blíže Beach, W. W. – Miles, M. A. Explaining the Factors of the Index of Economic Freedom.

Tabulka č. 4: Index ekonomické svobody členských zemích EU v období let 1994 - 2004⁵

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Lucembursko	-	1,99	1,96	1,96	1,95	1,84	1,79	1,88	1,68	1,71	1,63
Estonsko	2,4	2,44	2,46	2,42	2,29	2,19	1,89	1,73	1,68	1,76	1,65
Irsko	2,15	2,14	2,14	1,91	1,88	1,81	1,60	1,73	1,73	1,74	1,7
Velká Británie	1,75	1,85	1,95	1,85	1,81	1,85	1,78	1,83	1,88	1,79	1,75
Dánsko	-	2,13	1,89	2,11	2,13	2,29	2,1	1,79	1,71	1,80	1,76
Švédsko	2,63	2,53	2,25	2,24	2,20	2,15	2,03	1,88	1,88	1,90	1,89
Finsko	-	2,34	2,17	2,09	2,19	2,06	2,04	1,89	1,85	1,95	1,90
Nizozemí	-	1,89	1,88	2,03	2,01	2,03	1,84	2,03	2,00	2,04	1,95
Německo	2,15	2,26	2,25	2,36	2,26	2,24	2,04	2,00	2,03	2,03	2,00
Rakousko	2,09	2,06	2,03	2,08	2,08	1,98	2,03	2,08	2,08	2,08	2,09
Kypr	-	2,64	2,63	2,64	2,66	2,68	2,11	2,13	2,09	1,95	2,13
Belgie	-	2,06	2,03	2,05	2,06	2,14	2,10	2,10	2,10	2,19	2,13
Litva	-	3,50	3,05	2,98	2,90	2,84	2,53	2,35	2,21	2,19	2,18
Itálie	2,58	2,56	2,41	2,34	2,24	2,21	2,21	2,28	2,31	2,26	2,28
Lotyšsko	-	3,24	2,91	2,84	2,74	2,69	2,49	2,49	2,30	2,36	2,31
Malta	3,44	3,24	3,25	3,15	3,14	3,09	2,84	2,78	2,76	2,51	2,33
Španělsko	2,54	2,73	2,50	2,40	2,41	2,51	2,49	2,41	2,31	2,31	2,34
Česká republika	2,38	2,33	2,29	2,42	2,14	2,20	2,10	2,29	2,35	2,39	2,36
Maďarsko	2,93	2,98	3,04	2,94	2,89	2,42	2,38	2,23	2,55	2,60	2,40
Slovenská republika	2,88	3,18	3,18	3,31	3,38	3,18	2,85	2,76	2,71	2,44	2,43
Portugalsko	2,80	2,60	2,41	2,41	2,31	2,34	2,33	2,30	2,40	2,38	2,44
Polsko	3,46	3,24	3,09	2,91	2,83	2,84	2,64	2,60	2,83	2,81	2,54
Francie	2,30	2,31	2,33	2,34	2,34	2,44	2,49	2,85	2,74	2,63	2,63
Slovinsko	-	3,74	3,45	3,15	3,05	3,20	3,01	3,25	2,86	2,75	2,64
Řecko	3,15	2,95	2,81	2,89	2,88	2,69	2,69	2,84	2,79	2,80	2,80
průměr EU15 ^{*)}	-	2,29	2,20	2,20	2,18	2,17	2,10	2,13	2,10	2,11	2,09
průměr EU25 ^{*)}	-	2,60	2,49	2,47	2,43	2,40	2,26	2,26	2,23	2,21	2,17
průměr EU8 ^{*)}	-	3,08	2,93	2,87	2,78	2,70	2,49	2,46	2,44	2,41	2,31

Zdroj: Heritage Foundation

Poznámka: *) průměrná úroveň regulace je vypočítaná jako prostý aritmetický průměr kvality regulace vykazované Světovou bankou. pro jednotlivé země Evropské unie spadající do konkrétní posuzované skupiny

⁵ Index ekonomické svobody, publikovaný Heritage Foundation v daném roce, neodráží úroveň ekonomické svobody v tomto roce, ale je odrazem situace ve dvou letech předešlých (např. index ekonomické svobody za rok 2005 odpovídá úrovni regulace v druhé polovině roku 2003 a první polovině roku 2004). Stejně pravidlo tedy platí i pro jednotlivé komponenty tohoto indexu. V dalším textu jsou data publikovaná Heritage Foundation pro daný rok vedena pod hlavičkou roku, jehož stav odrážejí (data publikovaná v roce 2005 jsou použita pro rok 2004).

2.5. Srovnání kvality regulace Evropské unie před a po rozšíření

Již výše, když jsme se zabývali jednotlivými ukazateli kvality regulace a porovnávali průměrné hodnoty ukazatelů kvality regulace zemí EU15 a EU8, zjistili jsme, že země EU15 ve srovnání s EU8 vykazují v průměru vyšší kvalitu regulace. V této části paperu budeme zkoumat, do jaké míry se kvalita regulace zemí EU15 liší a zda kvalita regulace zemí EU8 konverguje ke kvalitě regulace zemí evropské patnáctky.

Samotnému vstupu do Evropské unie předchází tzv. předvstupní procedura. S kandidátskými zeměmi je podepsána Evropská dohoda o přidružení, která vytváří prostor pro postupnou integraci kandidátské země do Společenství.⁶ Evropská dohoda zavazuje obě strany k postupnému snižování vzájemných překážek obchodu, zajištění slučitelnosti práva s právem Společenství, sladování pravidel hospodářské soutěže atd. Díky procesu postupných příprav kandidátských zemí na vstup do Společenství by se kvalita regulace nových členských zemí měla postupně přibližovat kvalitě regulace zemí bývalé evropské patnáctky.

Vstupem do Evropské unie se členské země vzdávají části svých pravomocí ve prospěch orgánů Společenství. Přidružením k jednotnému vnitřnímu trhu přijímají země společnou obchodní politiku. Společnou se stává také politika dopravní, která je vnímána jako nezbytná podmínka k zajištění fungování jednotného vnitřního trhu. V rámci Společenství je uplatňována i společná zemědělská politika. Určitý stupeň koordinace se ovšem týká i dalších oblastí. Jedná se o oblasti hospodářské soutěže, zaměstnanosti, sociální politiky, vědy a výzkumu, ochrany spotřebitele, ochrany zdraví, vzdělávání a výchovy, energie, civilní obrany a cestovního ruchu, fiskální a monetární politiky. Skutečnost, že členské země EU uplatňují výše zmíněné tři společné politiky a určitému stupni koordinace podléhají i další oblasti, mluví ve prospěch toho, že úroveň a kvalita regulace členských zemí Evropské unie by měla být srovnatelná.

Tabulka č. 5 zachycuje průměrnou úroveň regulace patnácti členských zemí EU. Průměrná úroveň regulace je vypočítaná jako prostý aritmetický průměr kvality regulace vykazované pro jednotlivé země evropské patnáctky Světovou bankou. Podle tohoto ukazatele se průměrná kvalita regulace zemí EU15 mezi lety 1996 a 2004 příliš nezměnila. V roce 1996 i 2004 se pohybovala na úrovni přibližně 1,4. Směrodatná odchylka kvality regulace EU15 se v tomto období pohybovala okolo 0,3. Lze konstatovat, že průměrná hodnota kvality regulace i směrodatná odchylka byly ve sledovaném období let 1996-

---

⁶ Plný název Evropské dohody zní Evropská dohoda zakládající přidružení mezi „kandidátskou zemí“ na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé.

2004 relativně stabilní. Z výše uvedeného vyplývá, že členské země Evropské unie před jejím rozšířením (země EU15) sice nemají úplně stejné hodnocení kvality regulace, hodnota směrodatné odchylky v období 1996-2004 ovšem není vysoká a zůstává relativně stejná.

Průměrná hodnota kvality regulace, vypočítaná pro rozšířenou Unii, se ve sledovaném období pohybovala v rozmezí 1,03 až 1,36. Byla tedy nižší než průměrná kvalita regulace Evropské unie před jejím rozšířením. Nejvyšší hodnoty dosáhl ukazatel v roce 2002, v roce 2004 došlo k jeho zhoršení. Nutno ovšem konstatovat, že průměrná kvalita regulace nových členských zemí se mezi lety 1996 a 2004 zlepšovala. Kolísání průměrné kvality regulace EU25 bylo tedy způsobeno zhoršením ukazatele ze strany zemí bývalé evropské patnáctky. Snižovala se také směrodatná odchylka kvality regulace zemí EU25. Ta poklesla z 0,5 v roce 1996 na 0,34 v roce 2004. To značí přibližující se kvalitu regulace.

Tabulka č. 5: Průměrná kvalita regulace a směrodatná odchylka

	1996	1998	2000	2002	2004
průměr EU15	1,41	1,23	1,36	1,58	1,40
směrodatná odchylka EU15	0,29	0,24	0,40	0,27	0,34
průměr EU25	1,10	1,03	1,11	1,36	1,29
směrodatná odchylka EU25	0,50	0,36	0,48	0,37	0,34
průměr EU10	0,63	0,75	0,74	1,03	1,12
průměr EU8	0,67	0,72	0,73	0,99	1,08

Zdroj: Světová banka + vlastní výpočty

Jak již bylo uvedeno výše, průměrná hodnota kvality regulace 10 nových členských zemí Evropské unie se mezi lety 1996 a 2004 zlepšovala. Pojďme se nyní podívat na to, jak se vyvíjela kvalita regulace jednotlivých zemí. Tabulka č. 6 zachycuje odchylku ukazatele kvality regulace nových členských zemí Unie od průměru bývalé evropské patnáctky.

Z tabulky lze vysledovat, že odchylka téměř všech nových členských zemí od průměru zemí EU15 se snižovala. Výjimkou je Česká republika, jejíž pozice se mezi lety 1996 a 2004 naopak zhoršila a odchylka od průměru EU15 se zvýšila z 0,23 na 0,43. Výrazné zlepšení naopak zaznamenala Slovenská republika, Litva, Malta či Maďarsko, jejichž odchylka kvality regulace od průměru EU15 výrazně klesá. Jediné Estonsko v roce 2004 překonalo kvalitou regulace průměr EU15.

Tabulka č. 6: Odchylka ukazatele kvality regulace zemí EU10 od průměru bývalé EU15

	1996	1998	2000	2002	2004
průměr EU15	1,41	1,23	1,36	1,58	1,40
Česká republika	-0,23	-0,45	-0,69	-0,46	-0,43
Estonsko	0	-0,17	-0,03	-0,17	0,21
Kypr	-0,63	-0,10	-0,28	-0,35	-0,17
Maďarsko	-0,81	-0,08	-0,24	-0,39	-0,18
Malta	-1,19	-0,86	-0,96	-0,3	-0,11
Litva	-1,03	-1,20	-0,89	-0,37	-0,25
Lotyšsko	-0,88	-0,69	-0,88	-0,49	-0,39
Slovinsko	-0,91	-0,67	-0,75	-0,56	-0,52
Slovenská republika	-1,14	-1,12	-1,04	-0,66	-0,26
Polsko	-0,96	-0,58	-0,79	-0,76	-0,77

Zdroj: Světová banka + vlastní výpočty

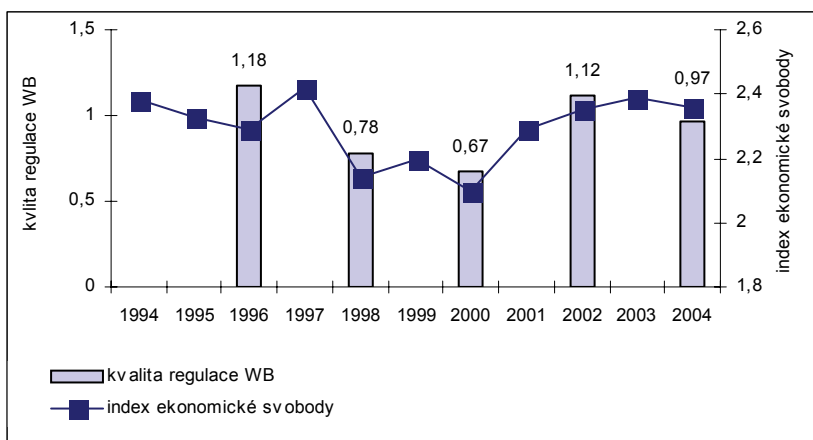
Z výše uvedeného vyplývá, že kvalita regulace nových členských zemí Unie se u většiny zemí skutečně přibližuje průměru evropské patnáctky. Výjimkou je Česká republika, jejíž odchylka od průměru kvality regulace zemí EU15 se naopak zvyšuje. Toto zhoršení postavení ČR není způsobeno nárůstem průměrné kvality regulace zemí EU15, ale skutečným zhoršením hodnocení kvality regulace v České republice.

3. ANALÝZA KVALITY REGULACE ČESKÉ REPUBLIKY

3.1. Postavení České republiky v rámci zemí EU

Kvalita regulace České republiky podle dat vykazovaných Světovou bankou mezi lety 1996 a 2004 mírně poklesla. Zatímco v roce 1996 ukazatel kvality regulace Světové banky pro Českou republiku dosahoval hodnoty 1,18, v roce 2004 jeho hodnota poklesla na 0,97. Nejlepší hodnoty dosáhl ukazatel právě v roce 1996. V letech 1998 a 2000 se jeho hodnota snižovala (kvalita regulace klesala). V roce 2002 došlo k výraznějšímu zlepšení, ale v následujícím období se hodnocení kvality regulace České republiky opět zhoršila.

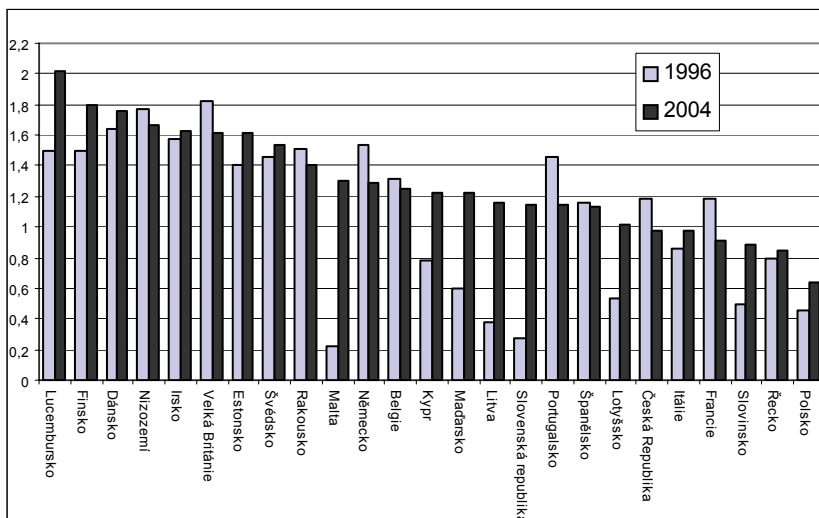
Graf č. 1: Index ekonomické svobody a kvalita regulace Světové banky

Zdroj: The World Bank, Heritage Foundation

Pokud hodnotíme postavení České republiky relativně k ostatním zemím, potom musíme konstatovat, že se postavení České republiky v rámci 25 zemí Evropské unie mezi lety 1996 a 2004 zhoršovala. Česká republika se posunula z 13. místa, které zaujímala v roce 1996 společně s Francií na místo 20. v roce 2004. V rámci zemí EU8, tedy desíti nových členských zemí EU bez Malty a Kypru, Česká republika při hodnocení kvality regulace poklesla z druhé pozice, kterou v roce 1996 zaujímala za Estonskem, na místo 6. v roce 2004, kdy se ČR umístila před Slovinskem a Polskem.

Graf č. 2: Srovnání kvality regulace v letech 1996 a 2004

Zdroj: Světová banka

Nyní použijeme k hodnocení kvality regulace České republiky index ekonomické svobody. Ten poskytuje delší časovou řadu údajů a také hodnocení ze všech deseti determinant kvality regulace. Z vykazovaných hodnot indexu ekonomické svobody plyne, že se kvalita regulace České republiky od roku 1994 v podstatě nezměnila. Hodnota indexu ekonomické svobody se pro roky 1994 a 2004 téměř neliší a dosahuje hodnoty kolem 2,3. Nejlepšího hodnocení dosáhla Česká republika v roce 2000 a v roce 1998. Pokud se podíváme zpět na hodnocení Světové banky zjistíme, že právě v těchto letech byla výše ukazatele kvality regulace pro Českou republiku nejnižší (kvalita regulace se zhoršila). Rozdíly jsou dány různými metodikami výpočtu ukazatelů a různými váhami jednotlivých posuzovaných kategorií.

Tabulka č. 7: Vývoj jednotlivých komponent indexu ekonomické svobody pro Českou republiku

rok	index	obchod	daňové břemeno	vládní intervence	monetární politika	zahraniční investice	finanční trh	mzdy a ceny	vlastnická práva	regulace	neformální trh
1994	2,38	1,0	4,8	3,0	4,0	2,0	1,0	2,0	2,0	1,0	3,0
1995	2,33	1,0	4,8	2,5	4,0	2,0	1,0	2,0	2,0	1,0	3,0
1996	2,29	1,0	4,4	2,5	3,0	2,0	1,0	2,0	2,0	1,0	4,0
1997	2,43	2,0	4,8	2,5	3,0	2,0	1,0	2,0	2,0	2,0	3,0
1998	2,14	1,0	3,4	2,0	3,0	2,0	1,0	2,0	2,0	2,0	3,0
1999	2,20	1,0	3,5	2,5	3,0	2,0	1,0	2,0	2,0	2,0	3,0
2000	2,10	2,0	3,0	2,0	2,0	2,0	1,0	2,0	2,0	2,0	3,0
2001	2,29	2,0	3,4	2,0	2,0	2,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,5
2002	2,35	3,0	3,0	2,0	2,0	2,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,5
2003	2,39	3,0	3,9	2,5	1,0	2,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,5
2004	2,36	3,0	3,6	2,5	1,0	2,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,5

Zdroj: Heritage Foundation

Nejlepší hodnocení z 10 posuzovaných kategorií dosáhla v roce 2004 Česká republika v oblasti monetární politiky a finančního trhu, v obou případech získala Česká republika nejlepší možné hodnocení, tedy jedna. Nejhoršího hodnocení dosáhla v oblastech daňové břemeno a neformální trh, zde se hodnocení pohybovalo kolem 3,5. Hodnocení neformálního trhu se kolem této hodnoty v období 1994 - 2004 pohybovalo trvale, hodnocení daňového břemene se naopak mezi lety 1994 a 2004 zlepšilo. Také v oblasti zahraničního obchodu a regulace dosáhla Česká republika hodnocení tři, zde se ovšem hodnota ukazatele mezi lety 1994 a 2004 naopak zhoršila.

3.2. Vnější regulační opatření

V rámci vnějších regulačních opatření se zaměříme na existující bariéry zahraničního obchodu (cla, tarify či neviditelné překážky obchodu) uplatňované v České republice a srovnáme je s bariérami obchodu v zemích EU15 a EU8.

Výši protekcionismu země lze hrubě posoudit pomocí průměrného celního tarifu uvaleného na dovoz. Členství v EU znamená pro Českou republiku mimo jiné přijetí společné obchodní politiky Společenství. Světová obchodní organizace ve zprávě pro rok 2004 (World Trade Report 2004) uvádí, že průměrný celní tarif zemí Evropské unie se pohyboval kolem 4,1 %. Česká republika se dnem vstupu připojila k jednotnému evropskému trhu a pro obchod s třetími zeměmi uplatňuje společné celní tarify. Od roku 2005 je tedy průměrný celní tarif EU platný díky společné obchodní politice i pro Českou republiku a všechny ostatní nové členy Unie. Tabulka č. 8 zachycuje přehled průměrného celního tarifu zemí EU8 a evropské patnáctky v roce

2004. Pro srovnání je uveden i průměrný celní tarif Japonska, Spojených států amerických a Norska.

Z tabulky je zřejmé, že průměrný celní tarif všech zemí EU8 byl v roce 2004 vyšší než tarif zemí EU15. Nejnižší průměrný celní tarif ze zemí EU8 byl zaznamenán u České republiky a Slovenska, kde jeho hodnota dosáhla 5%. Nutno ovšem upozornit na existující skupinu cel tzv. „non ad valorem duties“, která se nezapočítávají do průměrného celního tarifu. Výše těchto cel není udána procentně z hodnoty produkce, ale je určena jiným způsobem. Například je stanovena jako pevná částka vztahující se k měrné jednotce. Tento druh cel byl v roce 2004 v zemích EU15 uvalen na 6 % dovážených komodit (z toho na 40 % dovážených zemědělských komodit). Tato skutečnost potom vede k podhodnocení obchodních překážek u zemí EU15. U ostatních zemí EU8 je tento druh tarifů totiž uplatňován na srovnatelné úrovni pouze v Polsku.

Také procento dovozu osvobozeného od cla bylo nižší. V zemích EU15 tvořil podíl dovozu osvobozeného od cla 24,3 %. Pro srovnání v České republice byla tato hodnota 18,7 % a např. ve Slovinsku bylo v roce 2004 jen 2,2 % dovozu od cla osvobozeno.

Nejvyšší uplatňovaný celní tarif byl v roce 2004 v České republice 125 % ceny dovozu. Pro srovnání v zemích EU15 dosahoval nejvyšší celní tarif 75% hodnoty dovozu, ve Slovinsku jen 45% a v Lotyšsku 55% hodnoty dovozu.

Tabulka č. 8: Tarifní překážky obchodu v roce 2004 v zemích EU8 a EU15

	průměrný celní tarif ¹⁾			zboží osvobozené od cla ²⁾			non ad valorem cla ³⁾			max. celní tarif ⁴⁾		
	celkem	zem.	ostatní	celkem	zem.	ostatní	celkem	zem.	ostatní	celkem	zem.	ostatní
Česká republika	5,0	10,0	4,2	18,7	38,7	15,7	0,0	0,0	0,0	125	125	29
Maďarsko	9,7	27,0	6,9	9,4	7,7	9,7	0,0	0,0	0,0	128	128	68
Estonsko	8,6	17,5	7,3	18,3	17,0	18,5	0,0	0,0	0,0	59	59	30
Lotyšsko	12,7	34,6	9,4	14,3	2,1	16,1	0,1	0,4	0,0	55	55	55
Litva	9,3	15,2	8,4	22,5	9,7	24,5	0,4	3,0	0,0	100	100	30
Polsko	11,8	32,9	9,6	4,2	2,3	4,5	5,0	36,5	0,0	230	230	38
Slovinsko	23,7	23,3	23,7	2,2	0,6	2,4	1,8	13,3	0,1	45	45	27
Slovenská republika	5,0	10,0	4,2	18,7	38,7	15,7	0,0	0,0	0,0	125	125	29
EU15	4,1	5,8	3,9	24,3	26,7	23,9	6,0	40,8	0,7	75	75	26
Japonsko	2,9	6,9	2,3	53,6	28,7	57,4	6,2	22,7	3,6	62	62	30
USA	3,6	6,9	3,2	37,2	28,7	38,5	10,8	49,6	4,8	350	350	48
Norsko	3,0	1,2	3,1	42,3	21,4	45,5	12,2	75,2	2,5	26	26	14

Zdroj: WTO

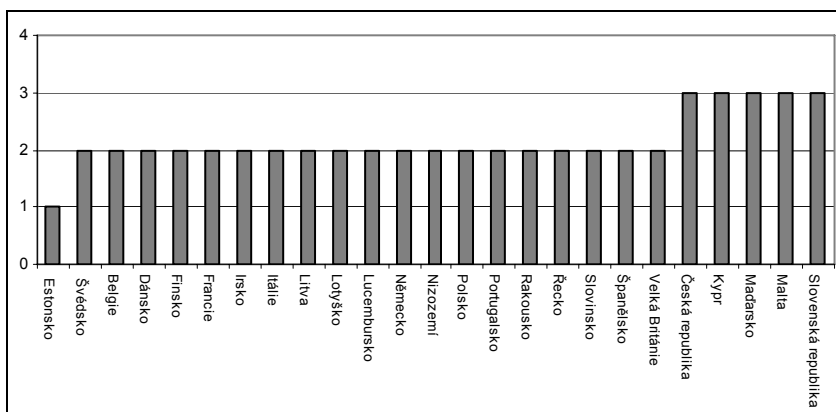
Poznámka:

- 1. průměrný tarif je počítán jako prostý průměr ad valorem celních tarifů, tedy celních tarifů určených jako procento hodnoty produkce. Tarify jsou jednoduše sečteny a vyděleny počtem kategorií dovozu*
- 2. importované komodity, na něž se nevztahuje clo (v procentech všech kategorií dovozu)*
- 3. cla, která nejsou určena jako procento z hodnoty dovozu. Jsou stanovena např. jako částka uvalená na měrnou jednotku (litru, tuny, kusu)*
- 4. maximální výše cla, uvalená jako procento z hodnoty dovozu (v procentech)*

Průměrný celní tarif sice umožňuje hrubé posouzení výše protekcionismu v zemi. Jeho nedostatkem je ovšem skutečnost, že neodráží výši tzv. „non ad valorem duties“ (cel, která nejsou počítána z ceny produkce, ale jejich výše je určována jiným způsobem), technických či hygienických norem, které mohou také působit jako bariéra obchodu, či jiných netarifních překážek obchodu. Ukazatel kvality obchodní politiky (jako jedné ze složek indexu ekonomické svobody) publikovaný společností Heritage Foundation poskytuje ucelenější obraz o kvalitě obchodní politiky a výši bariér dovozu. V rámci ukazatele jsou posuzovány jsou jak tarifní překážky dovozu, tak i překážky netarifní v podobě kvót, licencí či jiných neviditelných překážek dovozu. Zohledňována je také úroveň korupce domácí celní správy.

V oblasti zahraničního obchodu dosahovalo hodnocení České republiky společností Heritage Foundation v roce 1994 - 1999 (vyjma roku 1996) hodnoty jedna, tedy nejlepší známky. V roce 2002 se hodnocení začalo zhoršovat a v roce 2004 již dosahovalo nelichotivé hodnoty tři. Společnost Heritage Foundation v hodnocení České republiky pro rok 2004 upozorňuje především na stále přetrvávající technické překážky obchodu s vybranými zemědělskými produkty a potravinami. Pro srovnání lze uvést, že kategorie obchod byla pro země EU15 za rok 2004 hodnocena číslem dva. I zde jsou členským zemím vytýkána především existující ochranná opatření omezující obchod s potravinami. V rámci zemí EU8 dosáhlo nejlepšího hodnocení Estonsko (jedna), Kypr, Malta, Slovensko a Maďarsko dostaly stejně jako Česká republika hodnocení tři.

Graf č. 3: Heritage Foundation - hodnocení zahraničního ochodu zemí EU25 v roce 2004^{*)}

Zdroj: Heritage Foundation

Poznámka: *) nižší hodnota značí nižší úroveň bariér zahraničního obchodu

3.2.1. Vnitřní překážky obchodu a podnikání

Mezi vnitřní překážky obchodu a podnikání řadíme veškeré vládní aktivity, které nějakým způsobem ovlivňují chování ekonomických subjektů na domácím trhu. Podrobně se zde budeme zabývat efektivností administrativních postupů, procedurou založení a provozování firmy, podílem státu v hospodářství, velikostí daňového břemene a celkovou jednoduchostí daňové soustavy a konečně možností vlády uplatňovat cenovou regulaci.

3.2.2. Podnikatelské klima

V hodnocení podnikatelského klimatu v České republice bylo dlouhou dobu upozorňováno na nedostatečné legislativní ošetření úpadkového práva.⁷ Nedostatečná kvalita tohoto práva totiž umožňovala dlouhodobou činnost podniků s nízkou výkonností a vysokým zadlužením a dostatečně nebránila rozprodávání majetku těchto neefektivních podniků. V souvislosti s úpadkovým zákonem bylo také upozorňováno na zdlouhavost celého procesu úpadku a vyrovnání.

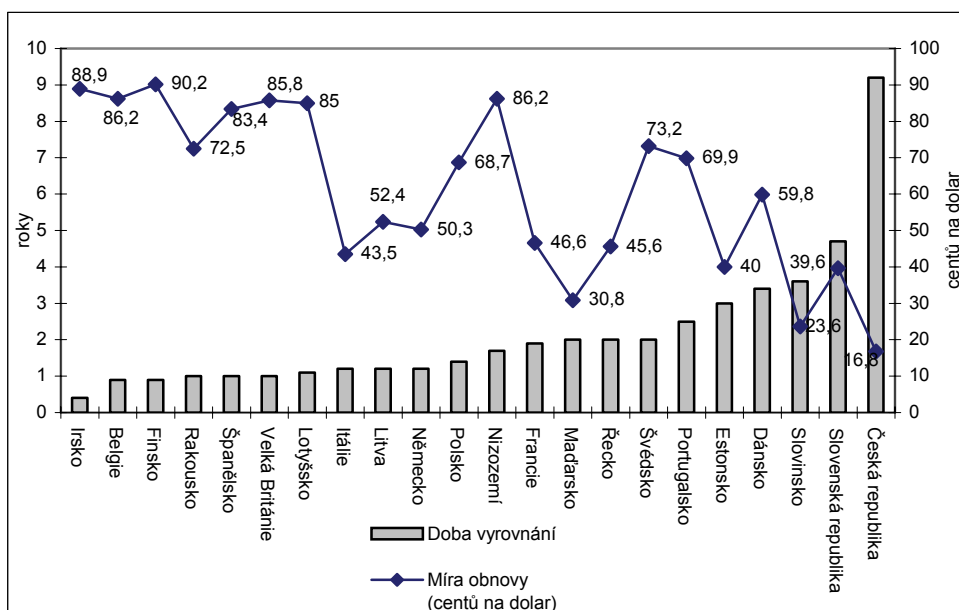
Podle údajů Světové banky v České republice v roce 2004 trval proces konkurzního ukončení činnosti podniku v průměru 9,2 let, což je jednoznačně nejdéle ze všech členských zemí Evropské unie. Nejkratší dobu trval konkurz v Irsku, zde byla doba trvání konkurzu v průměru 0,4 roky (tedy necelých 5 měsíců). Ze zemí EU8 byla doba konkurzu v roce 2004 nejkratší v Lotyšsku (1,1 roky) a Litvě (1,2 roky).

Nízká byla v České republice také odhadovaná výše uspokojení pohledávek věřitelů insolventního podniku v konkurzním vyrovnání.

⁷ Např. Ekonomická zpráva OECD o České republice, 2004.

Tato míra byla pro Českou republiku 16,8 centů z jednoho dolaru, což je nejnižší z dvaceti pěti členů Evropské unie. Nejvyšší míra uspokojení věřitelů konkurzem byla v roce 2004 ve Finsku, kde dosáhla 90,2 centu na dolar. Ze zemí EU8 byla tato míra nejvyšší v Lotyšsku, kde dosahují 85 centů z dolaru.

Graf č. 4: Délka trvání konkurzu a návratnost pohledávek v zemích EU

Zdroj: Světová banka

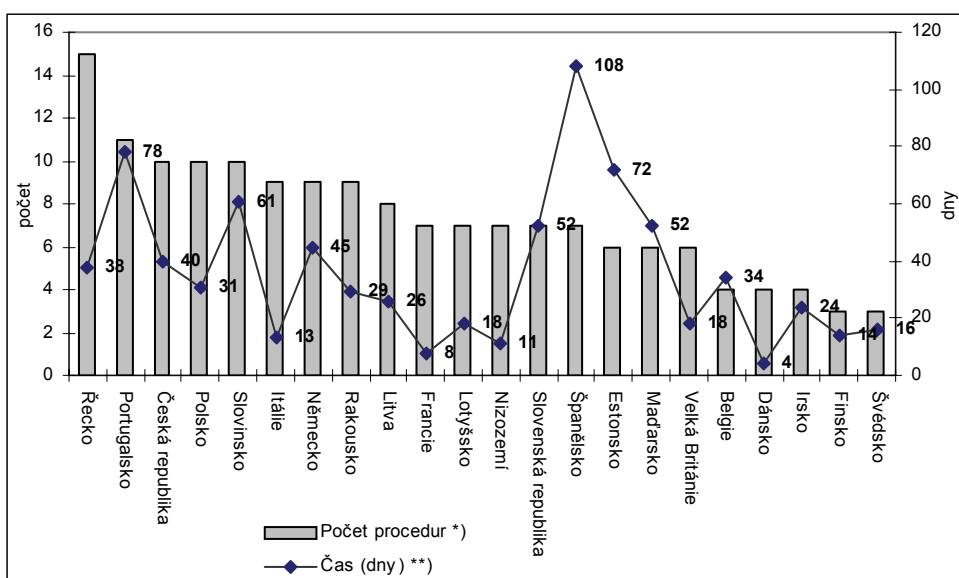
Ke zlepšení situace v této oblasti by měl přispět dlouho připravovaný a v listopadu tohoto roku (2005) schválený zákon o úpadku. Zákon by měl vést ke zlepšení kvality konkurzů, snížení délky jejich trvání, vyšší průhlednosti a vyšší výtěžnosti konkurzu. Nová úprava konkurzního práva přináší nový institut reorganizace či prodeje podniku. Podnik, který se dostal do konkurzu, tedy nutně nekončí likvidací, zákon umožňuje prodání podniku či jeho částí (věřitelé jsou uspokojeni z výtěžku z prodeje a život podniku či jeho částí je zachován) či celkovou reorganizaci (dochází ke změně majetkové struktury podniku a pohledávky věřitelů jsou přeměněny na pohledávky vůči reorganizovanému podniku). Důležitou změnou je, že zákon chrání v prvé řadě zájmy věřitelů.

Také procedura zakládání a rozjždění firem je vnímána jako zdoluhavá a administrativně náročná. V České republice bylo podle údajů Světové banky v roce 2004 k založení podniku nutné podstoupit 10 procedur, což je po Řecku a Portugalsku nejvíce ze zemí EU. Stejný počet procedur bylo nutno podstoupit také v Polsku a Slovinsku. Naopak nejnižší počet procedur vykázalo Švédsko a Finsko.

Počet procedur do určité míry vypovídá o složitosti založení a rozjždění firmy, důležitý je ovšem také celkový čas, který podnikatel musí vyřízení procedur věnovat. Vyřízení všech nezbytných formalit zabralo majiteli podniku v České republice v roce 2004 40 dnů. V délce trvání procedur se tak Česká republika umístila na 15. místě z 22 srovnávaných zemí EU (pro Maltu, Kypr a Lucembursko nejsou data dostupná). Ze zemí EU8 skončila Česká republika na třetím místě za Lotyšskem a Litvou. Nejdelší dobu zabere vyřízení všech potřebných procedur ve Španělsku (108 dnů) a Portugalsku (78 dnů), nejkratší dobu naopak v Dánsku (4 dny) a Francii (8 dnů).

Graf č. 5: Zdlouhavost procedury založení podniku v zemích EU

Zdroj: Světová banka

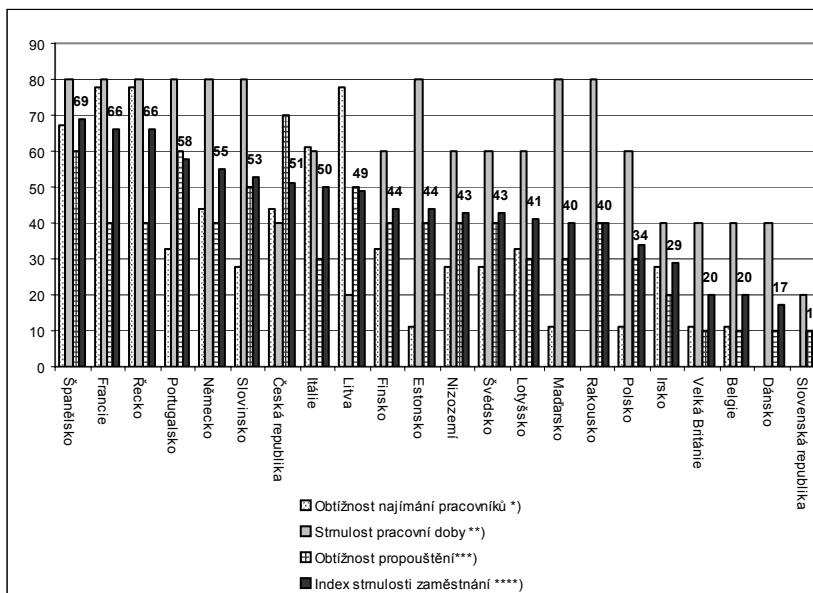
Poznámka:

*) procedurou je rozuměno každou interakci zakladatele podniku s vnějším (úřad, právník, notář atd.), která je nezbytná k založení podniku. Speciální procedury týkající se jen některých odvětví nejsou započítávány

***) je počítáno, že minimální čas potřebný na každou proceduru je den

Jako překážku rychlé reakce podniků na změny v poptávce je možno považovat silnou ochranu zaměstnanců v České republice při jejich najímání a propouštění. Podle údajů Světové banky dosahovala výše indexu obtížnosti najímání práce v České republice za rok 2004 hodnoty 44, což značí střední obtížnost. Výše indexu propouštění práce dosáhla hodnoty 70, což znamená relativně vysokou obtížnost propouštění.

Graf č. 6: Index strnulosti zaměstnání za rok 2004

Zdroj: Světová banka

Poznámka:

*) posuzuje, zda v zemi existuje omezení uzavírání pracovních smluv na dobu určitou, maximální délku platnosti smlouvy na dobu určitou a výši minimální mzdy (pokud je určena). Index se pohybuje v rozmezí 0-100 (0-žádné překážky, 100-maximálně regulováno)

**) posuzuje, zda je možno pracovní dobu zaměstnance upravovat podle potřeby. Tedy zda je dovolena práce v noci a o víkendech, jestli pracovní den včetně přesčasů může přesáhnout 12 hodin, zda je pracovní týden 5,5 dne či více. Index se pohybuje v rozmezí 0-100 (0-žádné překážky, 100-maximálně regulováno)

***) posuzuje, jak obtížné je propouštět pracovníky. Posuzováno je, zda je přebytečnost pracovníka důvodem k výpovědi, zda potřebuje zaměstnavatel k propuštění nadbytečného zaměstnance či skupiny zaměstnanců souhlas odborů, zda je zákonem stanoveno, že zaměstnavatel musí nejdříve zaměstnanci nabídnout přeškolení či umístění na jinou práci. Index se pohybuje v rozmezí 0-100 (0-žádné překážky, 100-maximálně regulováno)

****) index strnulosti zaměstnání je aritmetickým průměrem indexu obtížnosti najímání práce, propouštění práce a strnulosti pracovní doby. Pohybuje se v rozmezí 0-100 (0-neregulováno, 100-vysoká regulace)

Index celkové strnulosti práce, který posuzuje mimo obtížnosti najímání a propouštění práce také strnulost pracovní doby, dosahoval v roce 2004 pro Českou republiku hodnoty 51.⁸ Česká republika se tak

8 Světová banka ve zprávě „Doing Business“ posuzuje obtížnost najímání a propouštění pracovníků a možnost zaměstnavatele flexibilně upravovat pracovní dobu. K tomu slouží tři indexy: index obtížností najímání práce, index

umístila na 16. místě z 22 posuzovaných zemí EU (bez Lucemburska, Malty a Kypru). Nejlepší hodnocení pro rok 2004 dosáhla Slovenská republika, která se s hodnotou 10 umístila na prvním místě před Dánskem a Belgií. Nejhorší hodnocení obdrželo naopak Španělsko (69).

3.2.3. Podíl státu v hospodářství

Výši podílu státu v hospodářství lze posoudit pomocí výše vládní spotřeby. Podle údajů Evropského statistického úřadu v roce 2004 vláda České republiky spotřebovala 22,5 % hrubého domácího produktu. Ve srovnání s vládní spotřebou zemí EU25 a EU15 je vládní spotřeba České republiky vyšší, kdy vládní spotřeba zemí EU25 i EU15 dosáhla v roce 2004 výše 20,9% HDP. Nejnižší vládní spotřeby dosáhlo v roce 2004 Irsko (15,6% HDP).

V rámci zemí EU25 dosáhla Česká republika společně s Maltou a Finskem v roce 2004 sedmé nejvyšší vládní spotřeby. V rámci hodnocení zemí EU8 se Česká republika umístila na místě druhém za Maďarskem, jehož vládní spotřeba dosáhla v roce 2004 23,8 % HDP. Z porovnání vidíme, že vládní spotřeba je v České republice v porovnání s jinými zeměmi EU relativně vysoká.

K horšímu hodnocení kvality regulace České republiky v této oblasti přispívala také nedokončená privatizace v některých klíčových odvětvích (energetika, chemický průmysl atd.). Privatizace některých významných podniků se státním podílem proběhla v roce 2004 a v roce letošním. Prodány byly státní podíly ve společnostech Sokolovská uhelná, OKD, Severočeské doly, ve společnosti Unipetrol či Český Telecom. Ovšem tato skutečnost k lepšímu hodnocení celkové kvality institucí v České republice v dalších letech pravděpodobně nepřispěje. Téměř ve všech případech privatizací je upozorňováno na její nedostatečnou průhlednost, zmanipulovanost a korupci.

---

strnulosti pracovní doby a index obtížnosti propouštění práce. Indexy se pohybují v rozmezí 0-100, kde vyšší hodnota indexu značí vyšší regulaci dané oblasti. Celkový index strnulosti práce je potom sestrojen jako aritmetický průměr výše zmíněných tří indexů.

Tabulka č. 9: Vývoj vládní spotřeby v letech 1994 - 2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU25	-	-	-	-	-	-	20,0	20,2	20,7	21,0	20,9
EU15	-	20,7	20,7	20,3	19,9	20,1	20,0	20,2	20,7	21,0	20,9
Švédsko	28,3	27,2	27,8	27,2	27,4	27,4	26,6	27,0	27,9	28,3	27,7
Dánsko	25,5	25,2	25,4	25,0	25,6	25,7	25,1	25,7	26,4	26,5	26,6
Nizozemí	24,2	24,0	23,1	22,9	22,7	22,9	22,7	22,6	23,7	24,4	24,3
Francie	23,9	23,6	23,9	23,9	23,1	23,2	22,9	22,8	23,4	23,8	23,9
Maďarsko	26,2	23,6	22,0	21,9	21,7	21,7	21,3	21,8	23,3	24,5	23,8
Belgie	21,9	22,1	22,5	21,9	21,7	21,7	21,7	22,2	23,0	23,4	23,3
Česká republika	21,6	21,7	21,2	21,8	21,0	22,3	22,1	22,2	23,0	23,7	22,5
Malta	-	-	-	-	-	19,7	19,7	21,1	21,6	22,2	22,5
Finsko	23,4	22,7	23,2	22,2	21,4	21,5	20,6	20,9	21,6	22,2	22,5
Velká Británie	19,9	19,5	19,2	18,3	17,9	18,3	18,7	19,1	20,1	20,9	21,2
Portugalsko	18,1	17,9	18,2	18,3	18,2	18,8	19,6	19,9	20,2	20,0	20,9
Slovenská republika	20,7	20,5	22,4	21,5	21,7	19,8	19,8	20,4	20,3	20,6	20,3
Lotyšsko	18,1	24,4	21,6	20,8	23,5	22,7	21,0	20,6	21,1	21,6	20,1
Slovinsko	-	-	-	-	-	-	19,3	20,0	19,7	19,6	19,5
Itálie	19,1	17,9	18,1	18,2	17,9	18,0	18,3	18,8	19,0	19,5	19,2
Estonsko	22,7	27,4	25,4	22,7	21,8	22,4	20,2	19,3	19,2	19,4	19,0
Německo	19,5	19,6	19,8	19,4	19,1	19,2	19,0	18,9	19,2	19,2	18,6
Kypr	-	-	-	-	16,9	17,7	16,4	17,5	18,4	19,9	18,5
Polsko	16,8	19,0	18,7	18,4	17,8	17,9	18,0	18,3	18,5	18,7	18,5
Lucembursko	16,8	17,8	18,2	17,3	16,1	16,2	15,2	16,3	16,9	17,4	17,9
Rakousko	20,1	20,1	19,9	18,9	18,8	19,0	18,4	18,2	18,2	18,3	17,9
Litva	19,6	21,9	22,3	22,8	24,3	22,2	21,5	19,8	19,2	18,3	17,8
Španělsko	-	18,1	17,9	17,5	17,5	17,4	17,1	17,0	17,1	17,3	17,7
Řecko	13,7	15,3	14,5	15,3	15,3	16,3	17,7	17,0	17,6	16,5	16,6
Irsko	17,5	16,3	15,5	14,9	14,2	13,8	13,8	14,6	15,0	15,2	15,6

Zdroj: Eurostat

3.2.4. Daňové břemeno

Jednou z determinant výše regulace v zemi je také výše daňového břemene. Výši daňového břemene můžeme hodnotit jako procento daní na hrubém domácím produktu. V roce 2003 dosáhla výše daňového břemene v České republice 36,2 % HDP. Pokud budeme hodnotit vývoj daňového břemene České republiky mezi lety 1995 a 2003, můžeme konstatovat, že se jeho výše nijak nezměnila.

Budeme-li posuzovat výši daňového břemene relativně k ostatním zemím EU25 a EU15, potom můžeme konstatovat, že daňové břemeno České republiky se v roce 2003 pohybovalo pod průměrem zemí EU25 i EU15. V rámci zemí EU25 se Česká republika nacházela

na 11. pozici. Nižší daňové břemeno měla Litva, Lotyšsko, Irsko, Slovensko, Kypr, Estonsko, Malta, Španělsko, Velká Británie a Polsko. V rámci zemí EU8 se Česká republika nacházela na 6 místě. Vyšší daňové břemeno mělo v roce 2003 Maďarsko a Slovinsko.

Tabulka č. 10: Výše daňového břemene v zemích EU

	daňové břemeno jako % HDP		max.daň z příjmu fyzických osob % ¹⁾	max. daň z příjmu společností % ²⁾
	1995	2003	2005	2005
Belgie	45,1	45,7	50,0	34,0
Česká republika	36,2	36,2	32,0	26,0
Dánsko	49	48,8	59,0	30,0
Estonsko	37,9	33,4	24,0	24,0
Finsko	46,0	44,8	52,1	26,0
Francie	43,7	43,8	48,1	33,8
Irsko	33,5	29,9	42,0	12,5
Itálie	41,2	42,9	45,0	37,3
Kypr	26,9	33,3	30,0	10,0
Litva	33,6	28,9	25,0	15,0
Lotyšsko	28,6	28,5	33,0	15,0
Lucembursko	42,3	41,3	39,0	30,4
Maďarsko	41,6	39,1	38,0	17,5
Malta	26,9	33,6	35,0	35,0
Německo	40,8	40,3	42,0	38,6
Nizozemí	40,6	39,3	52,0	31,5
Polsko	39,4	35,8	40,0	19,0
Portugalsko	33,6	37,0	40,0	27,5
Rakousko	41,3	43,0	50,0	25,0
Řecko	34,7	38,6	40,0	32,0
Slovenská republika	40,5	30,6	19,0	19,0
Slovinsko	40,8	40,1	50,0	25,0
Španělsko	33,4	35,6	45,0	35,0
Švédsko	49,5	50,8	56,5	28,0
Velká Británie	35,4	35,7	40,0	30,0
EU25 *)	40,5	40,3	41,1	26,3
EU15 *)	42,0	41,8	46,7	30,1
Eurozóna *)	40,8	41,0	45,4	30,3

Zdroj: Eurostat

Poznámka:

1) jedná se o sazbu daně z příjmů fyzických osob v nejvyšším daňovém pásmu

2) odráží sazbu daně včetně přírůžek a průměru místních daní

*) celkové daňové břemeno je počítáno jako vážený průměr (vahami je podíl HDP jednotlivých zemí na celkovém HDP). Ostatní ukazatele jsou počítány jako prostý aritmetický průměr

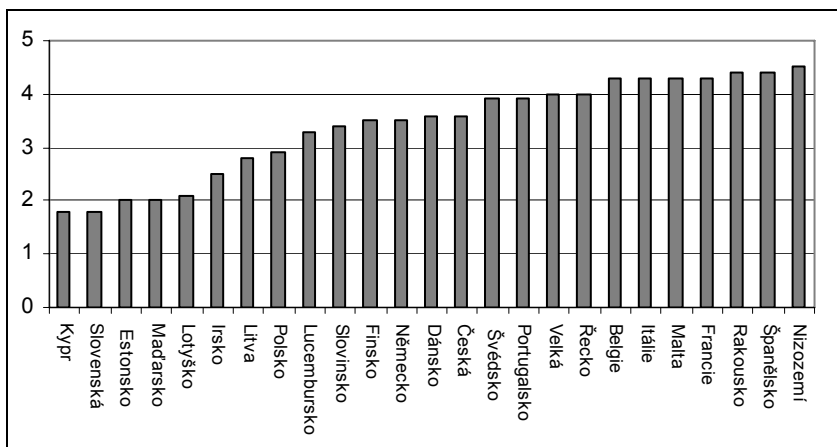
Nutno konstatovat, že v roce 2004 a 2005 byly již učiněny některé pozitivní kroky, které již přispěly a v dalších letech by měly přispět k dalšímu poklesu daňového břemene v České republice. Daň z příjmů právnických osob klesla z 28% na 26 % v roce 2005 a 24 % od 1.1.2006. Stejně tak sněmovna v listopadu letošního roku (2005) schválila zákon, který má přispět ke snížení daně z příjmu fyzických osob. Zákon snižuje sazby daně dvou nejnižších daňových pásem a zároveň zvyšuje roční příjem, který je touto sazbou zdaňován. Sazba daně z příjmů fyzických osob v prvním daňovém pásmu poklesla z 15 na 12 procent, roční příjem podléhající této sazbě vzrostl ze 109 200 Kč na 121 200 Kč. Druhá nejnižší sazba poklesla z 20 na 19 procent a lze ji uplatnit na příjem od 121 200 Kč do 218 400 Kč ročně. Zároveň dochází k transformaci odečitatelné položky na poplatníka, která činila 38 040 ročně, na slevu na dani. Schválení výše slevy na dani činí 7 200 Kč za rok. Občan, jehož měsíční příjem dosahuje 20 000 Kč ročně, uspoří na dani více než 4 000 Kč. Další změny se týkají drobných živnostníků. Ti mají díky novému zákonu možnost uplatňovat paušální náklady ve výši 50% příjmů. To by mělo napomoci ke snížení daňové zátěže převážně zemědělcům, právníkům či lékařům. Daňové břemeno se tak v České republice dále přesouvá od daní přímých k nepřímým. Nutno ovšem upozornit na skutečnost, že český daňový systém je stále velmi složitý a nepřehledný s řadou odpočitatelných položek od základu daně a možností uplatnění slev na dani. Současná daňová úprava navíc přispěla k vyšší progresi u daně z příjmů fyzických osob.

K podobnému hodnocení daňové zátěže dospějeme i tehdy, pokud použijeme metodiku společnosti Heritage Foundation. Ta výši fiskálního břemene hodnotí tak, že zohledňuje mezní míru zdanění důchodu a zisku korporací (daňová sazba v nejvyšším daňovém pásmu) a změny podílu veřejných výdajů na hrubém domácím produktu. Důvodem pro zohlednění poslední uvedené veličiny je skutečnost, že s růstem vládní výdajů roste potřeba tyto výdaje financovat a břemeno financování je potom uvaleno na daňové poplatníky.

Společnost Heritage Foundation přisoudila v oblasti fiskálního břemene České republice za rok 2004 hodnocení 3,6. Pokud srovnáme postavení České republiky v rámci zemí EU při hodnocení daňového břemene společností Heritage Foundation v roce 2004 můžeme konstatovat, že Česká republika se pohybuje ve středu hodnocených zemí (na 12. místě). To zhruba odpovídá pozici, kterou zaujímala Česká republika při hodnocení daňového břemene jako

procenta HDP. V porovnání se zeměmi EU8 je hodnocení České republiky nejhorší s posuzovaných zemí.

Graf č. 7: Hodnocení fiskálního břemene v roce 2004 (Heritage Foundation)^{*)}

Zdroj: Heritage Foundation

Poznámka: *) nižší číslo znamená lepší hodnocení země

3.2.5. Regulace cen

Skutečností, která také přispěla k nižšímu hodnocení České republiky je přetrvávající cenová regulace v některých oblastech a stanovená minimální mzda. Společnost Heritage Foundation udělila v roce 2004 České republice hodnocení 2. Toto hodnocení je srovnatelné s ostatními zeměmi evropské pětadvacítky. V roce 2004 obdrželo 21 zemí EU hodnocení dva, Belgie, Maďarsko, Polsko a Řecko byly hodnoceny známkou 3.

Podle Českého statistického úřadu podléhalo v roce 2004 cenové regulaci 18 % spotřebního koše. Spotřební koš je složen celkem ze 775 komodit, z čehož ceny 117 komodit byly regulovány. Váhově je poměr regulovaných ku neregulovaným komoditám 82:18. Pro srovnání v Maďarsku je regulováno 20,2 % spotřebního koše, na Slovensku regulaci podléhá 17,8 % koše v Polsku 25% a v Estonsku tvoří regulované položky 15% spotřebního koše. Položky podléhající cenové regulaci v České republice zachycuje tabulka č. 11.

Tabulka č. 11: Komodity podléhající v České republice cenové regulaci

pevné ceny	<ul style="list-style-type: none"> • tabákové výrobky (cigarety, doutníky, cigarillos, dýmkové a cigaretové tabáky, šňupavý a žvýkací tabák) ¹⁾
maximální ceny	<ul style="list-style-type: none"> • léčiva, zdravotní prostředky a zdravotní péče hrazená zdravotními pojišťovnami a hrazená z prostředků státního rozpočtu, interrupce ⁰⁾ • použití železniční dopravní cesty celostátních a regionálních drah ⁰⁾ • nemovitosti, jejichž cena je plně nebo částečně hrazena ze státního rozpočtu, státního fondu nebo jiných prostředků státu ⁰⁾ • nájemné z pozemků nesloužících k podnikání ⁰⁾ • mléčné výrobky pro žáky ⁰⁾ • odtahová služba, městská hromadná doprava, taxislužba, služby parkovišť, služby krematorií ²⁾ • elektřina, zemní plyn, teplo ³⁾ • telekomunikační a radiokomunikační služby ⁴⁾
minimální ceny	<ul style="list-style-type: none"> • řepa cukrová ⁰⁾
věcně usměrňované ceny*)	<ul style="list-style-type: none"> • voda povrchová, voda pitná a užitková ⁰⁾ • ostatní léky a zdravotnické prostředky zdravotní péče nehrzeny z veřejného zdravotního pojištění ⁰⁾ • doprava osobní železniční a autobusová, městská hromadná ⁰⁾ • sběr, svoz, třídění a zneškodňování komunálního odpadu ⁰⁾ • povinné technické prohlídky ⁰⁾ • služby dodávky televizních programů kabelové televize ⁰⁾ • výkony metrologické ⁰⁾ • výkony státního zkušebnictví ⁰⁾ • rozhodující část vnitrostátních poštovních výkonů ⁰⁾ • mezinárodní tarify pošt ⁵⁾

Zdroj: MFCR

Poznámka:

0) Ceny regulované ministerstvem financí

1) Celní úřad Kolín

2) maximální ceny stanovují okresní úřady či obce

3) Energetický regulační úřad

4) Český telekomunikační úřad

5) Ministerstvo dopravy a spojů

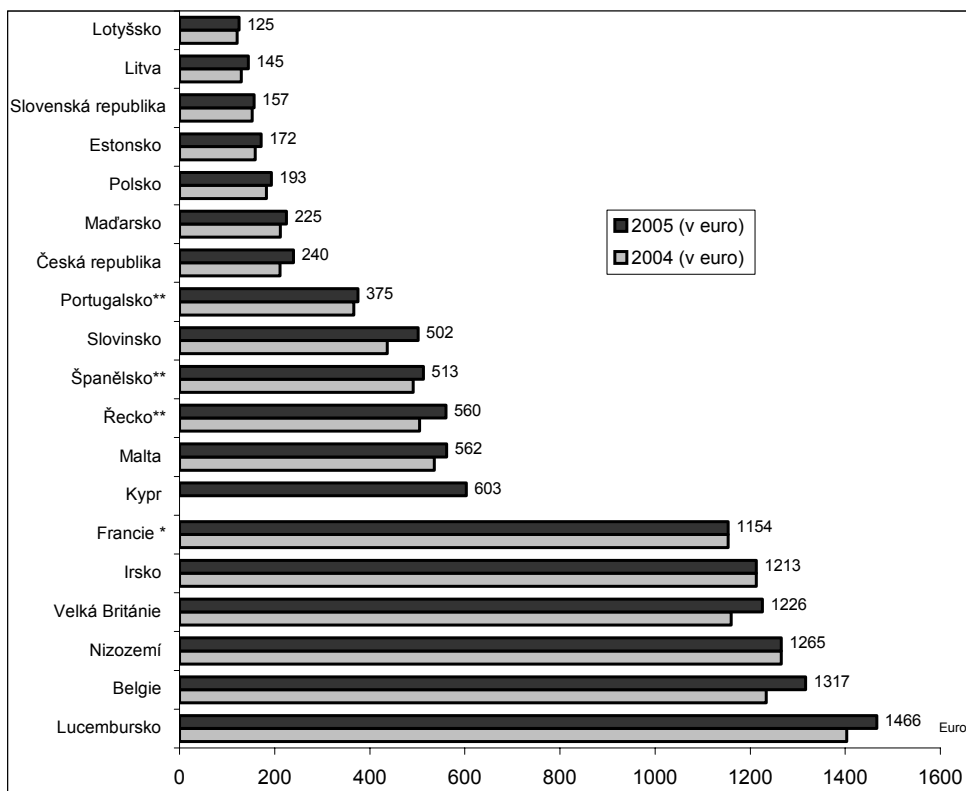
*) MF neurčuje jejich výši, ale stanovuje pravidla pro jejich tvorbu

Další oblastí, která podléhá v České republice cenové regulaci je trh práce. Zde je zákonem upravena nejnižší možná cena práce v podobě tzv. minimální mzdy. V roce 2005 dosahovala zákonem stanovená minimální mzda v České republice výše 7185 Kč. Pro porovnání

můžeme uvést, že minimální mzda je zákonem stanovena na celostátní úrovni v 19 z 25 členských zemí Evropské unie.⁹ Nejvyšší minimální mzda (v nominálním vyjádření) z členských zemí Unie je v Lucembursku, Belgii a Nizozemí. Minimální mzda nových členských zemí Unie je ztateně nižší. Z nových členských zemí Unie vykazuje nejvyšší minimální mzdu Malta a Kypr. Nejnižší minimální mzda je naopak v Litvě a Lotyšsku. Graf č. 8 zachycuje výši zákonné měsíční minimální mzdy v zemích Evropské unie.

Graf č. 8: Měsíční zákonná minimální mzda v zemích EU roce 2004 a 2005

Zdroj: Hans Boeckler Stiftung Institut, Europaischer Tarifbericht des WSI 2003/2004 and The Federation of European Employers

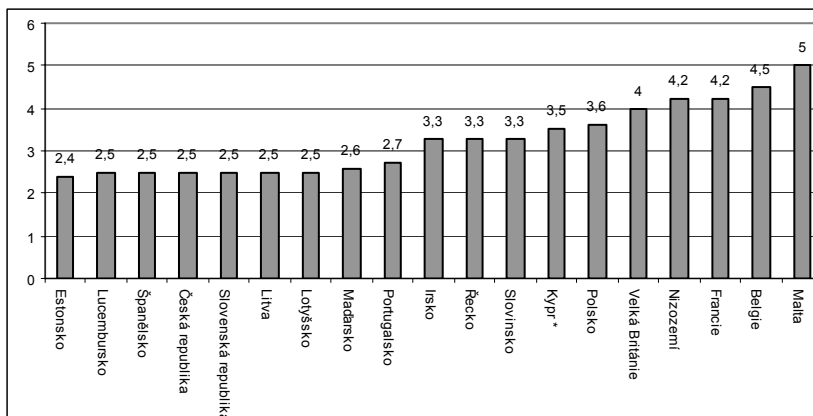
Poznámka:

*) pro 35 – hodinový pracovní týden

***) jen pro nekvalifikovanou pracovní sílu

⁹ Minimální mzda není zákonem stanovena v Rakousku, Německu, Itálii, Finsku, Dánsku a Švédsku.

Graf č. 9: Minimální měsíční zákonná mzda v roce 2004 (v % HDP na hlavu)

Zdroj: Hans Boeckler Stiftung Institut, Europaischer Tarifbericht des WSI 2003/2004 and The Federation of European Employers, Eurostat, vlastní výpočty

Poznámka: *) pro Kypr je použita výše minimální mzdy v roce 2005

Pokud budeme výši minimální mzdy posuzovat jako procento HDP na hlavu, což nám poskytne reálnější srovnání, můžeme konstatovat, že výše měsíční nominální mzdy se v zemích EU 25 pohybuje od 2,4% HDP na hlavu v Estonku do 5% HDP na hlavu v Maltě. V České republice výše nominální mzdy dosahuje 2,5% HDP na hlavu.

4. ZÁVĚR

Ukazatele kvality regulace vykazované Světovou bankou dosáhly v roce 2004 pro Českou republiku hodnoty 0,97. Česká republika se tak umístila v rámci 25 členských zemí Evropské unie na nelichotivém 20. místě. V rámci zemí EU8 zaujímala Česká republika místo šesté. Horší hodnocení kvality regulace získalo v tomto roce již jen Slovinsko a Polsko.

Pokud použijeme ukazatele kvality regulace Světové banky, můžeme konstatovat, že kvalita regulace patnácti členských zemí Evropské unie (členů Unie před jejím rozšířením v květnu 2004) se v roce 2004 pohybovala v rozmezí 2,02 – 0,85. Nejlépe byla kvalita regulace hodnocena v Lucembursku, nejhorší hodnocení dosáhlo naopak Řecko. Můžeme tedy konstatovat, že kvalita regulace zemí EU15 se i přes uplatňování společné obchodní, zemědělské a dopravní politiky a koordinaci hospodářské politiky v dalších oblastech značně liší. Směrodatná odchylka kvality regulace zemí EU15 byla v letech 1996 - 2004 relativně stabilní a pohybovala se kolem 0,3.

Dále lze vysledovat, že kvalita regulace nových členských zemí EU má tendenci se přibližovat k průměrné kvalitě regulace zemí EU15. Odchytky ukazatele kvality regulace od průměru EU15 mají tendenci se snižovat. Výjimkou je Česká republika, jejíž odchylka od průměru kvality regulace zemí EU15 se naopak mezi lety 1996 a 2004 zvýšila. Toto zhoršené postavení ČR není způsobeno nárůstem průměrné kvality regulace zemí EU15, ale skutečným zhoršením hodnocení kvality regulace České republiky.

Podrobnou analýzou jednotlivých determinant kvality regulace bylo zjištěno, že horší hodnocení České republiky v roce 2004 ve srovnání s jinými zeměmi Evropské unie bylo způsobeno především stále přetrvávajícími technickými překážkami obchodu s vybranými zemědělskými produkty a potravinami, přetrvávající cenovou regulací v některých oblastech, stále vysokým daňovým břemenem, výší požadavků kladených na podnikatele (hygienické normy, pracovní podmínky zaměstnanců, zdravotní normy...), které znesnadňují založení a provozování podniku, nevyhovujícím úpadkovým zákonem a zdoluhavostí celkové procedury konkurzu a vyrovnání, nepružností a úplatností byrokracie. K horšímu hodnocení České republiky přispěla také nedokončená privatizace v některých oblastech.

5. POUŽITÁ LITERATURA

BEACH, W. W. – MILES, M. A. Explaining the Factors of the Index of Economic Freedom. Heritage Foundation. Dostupné na: <http://www.heritage.org> (1.8.2005).

CONWAY, P. – JANOD, V. – NICOLETTI, G. Product Market Regulation in OECD Countries: 1998 to 2003. OECD Working Paper (2005).

HAVRYLYSHYN, O. – VAN ROODEN, R. Institutions Matter in Transition, but so do Policies. IMF Working Paper No. 00/70, 2000.

HERITAGE FOUNDATION. Index of Economic Freedom. Dostupné na: <http://www.heritage.org> (1.8.2005).

KAUFMANN, D. – KRAAY, A. – MASTRUZZI, M. Governance Matters III: Governance Indicators for 1996 – 2002. World Bank, 2003.

KAUFMANN, D. – KRAAY, A. – MASTRUZZI, M. Governance Matters IV: Governance Indicators for 1996 – 2004. World Bank Policy Research Working Paper No. 3630, 2005.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Výhled změn regulovaných cen do roku 2005. Dostupné na: <http://www.mfcr.cz> (4.5.2005).

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Vývoj a současný rozsah cenové regulace. Dostupné na: <http://www.mfcr.cz> (4.5.2005).

NICOLETTI, G. – SCARPETTA S. – BOYLAUD, O. Summary Indicators of Product Market Regulation with an Extension to Employment Protection Legislation. OECD Economics Department Working Paper No. 226, 1999.

NICOLETTI, G. – SCARPETTA S. Regulation, Productivity and Growth: OECD Evidence. Economic Policy No. 36, s. 9 - 72, 2003.

WORLD BANK. World Development indicators 2005. Dostupné na: <http://www.worldbank.org> (1.8.2005).

EUROSTAT. Taxation in the EU25. Eurostat news release No. 15/2005. Dostupné na: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat> (3.11.2005.)

EUROSTAT. Taxation in the EU from 1995 to 2003. Eurostat news release No. 134/2005. Dostupné na: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat> (3.11.2005).

EUROSTAT. Structures of the taxation systems in the European Union. European Communities, Luxembourg, 2005. Dostupné na: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat> (3.11.2005).

EUROSTAT. Makroekonomická data. Dostupné na: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>.

WTO. World Trade Report 2004. World Trade Organization, 2004. Dostupné na: <http://www.wto.org> (3.11.2005).

HANS BOECKLER STIFTUNG INSTITUT. Europaischer Tarifbericht des WSI 2003/2004. WSI - Mitteilungen 07/2004. Dostupné na: <http://www.boeckler.de> (8.9.2005).

WORLD BANK. Doing business in 2005 – Removing Obstracles to Growth. The World Bank, the Internationa Finance Corporation and Oxford University Press copublication, Washington, 2005.

OECD. Ekonomická zpráva o České republice. 2004. Dostupné na: <http://www.oecd.org> (3.11.2005).

Přehled zkratk

- EU10: Deset nových členských zemí Evropské unie, které přistoupily 1.5.2004 (Česká republika, Slovenská republika, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko, Malta a Kypr)
- EU15: Země Evropské unie před rozšířením v roce 2004 (Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Francie, Německo, Velká Británie, Irsko, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, Itálie, Dánsko, Švédsko, Finsko, Řecko)
- EU25: Dvacet pět členských zemí Evropské unie
- EU8: Osm nových členských zemí Evropské unie. Členové Unie, kteří přistoupily 1. 5. 2004 bez Malty a Kypru (Česká republika, Slovenská republika, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko)
- HF: Heritage Foundation
- OECD: Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
- WB: Světová banka
- WTO: Světová obchodní organizace

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektořík: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky